

Vägval matchning

Fem förslag för
bättre integration

augusti
2018

ALMEGA

Almega – augusti 2018
Rapportförfattare: Per Hammar

Så stärker vi svensk integration

Kompetensbristen är ett av de största problemen för tjänstesektorn och AlmeGas förbunds medlemsföretag. Det hindrar företagens expansion och tillväxt. Samtidigt som vi har arbetskraftsbrist har vi en påtagligt hög arbetslöshet bland individer med invandrabakgrund. För att lösa den här gordiska knuten visar vår nya integrationsrapport att Sverige måste lägga större insatser på utbildningsinsatser och matchning. Att i ett läge med högkonjunktur lägga huvuddelen av resurserna på subventionerade anställningar såsom extratjänster, är fel medicin.

Men det räcker inte. För att förbättra matchningen och att åstadkomma fler arbetsmarknadsutbildningar måste även Arbetsförmedlingen reformeras. Privata utbildnings- och matchningsföretag måste erbjudas möjlighet att ta ett ännu större ansvar. Det kan ske genom att Arbetsförmedlingen görs om till en kontroll- och upphandlingsmyndighet som endast ansvarar för myndighetsutövningen.

Den kommunala vuxenutbildningens betydelse som integrationsinsats ökar för varje år som går. Mot den bakgrunden behöver vi investera mer i den kommunala vuxenutbildningen. Vi måste även skapa grund för jobb som har lägre utbildningströsklar. Här har RUT-avdraget varit framgångsrikt genom att generera drygt 30 000 nya jobb och hela 75 procent av de nya jobben har gått till personer som tidigare var arbetslösa. Genom att bygga ut RUT till ett HEM-avdrag, som omfattar alla tjänster i och kring hemmet, kan vi skapa ytterligare minst 20 000 nya jobb.

När etableringsjobben är färdigförhandlade och på plats kan också de göra skillnad. Konstruktionen är obyråkratisk och den nära kopplingen till företagen och deras behov kan skapa ett viktigt jobbtillskott för nyanlända. Ett aber är dock att kompetensföretagen inte kan använda etableringsjobb för uthyrning av medarbetare. Just bemanning med uthyrning har tidigare visat sig vara en viktig integrationsmotor när det gäller att få in nyanlända på arbetsmarknaden.

Därutöver är det viktigt att stimulera utrikes födda kvinnor att starta eget företag. Kvinnors företagande i vården, omsorgen och hushållsnära tjänster måste bejakas fullt ut. Oroväckande siffror från Nyföretagarcentrum visar att kvinnors nyföretagande inom vård, omsorg och hushållsnära tjänster har minskat markant de senaste två åren.

Integrationsutmaningen är stor för Sverige. Men om AlmeGas fem förslag genomförs kan vi förbättra integrationen avsevärt.

Stockholm, augusti 2018

Andreas Åström
Chef näringspolitik och kommunikation

Vägval matchning

Fem förslag för bättre integration

Innehållsförteckning

Inledning	4
Slutsatser och Almegas förslag	5
Bakgrund	
Utbudsschock men ingen efterfrågechock	7
En tudelad arbetsmarknad	8
Kompetensbrist det nya normalläget på arbetsmarknaden	12
Är arbetsmarknadspolitiken tillräckligt effektiv?	12
Analys	
Vad leder till riktiga jobb?	15
Almegas förslag	
Reformera Arbetsförmedlingen och låt kompetensföretagen ta över matchningsuppdraget	24
Vuxenutbildningen ska vara en språngbräda ut i arbetslivet	26
Hemavdrag ger 20 000 nya jobb	30
Etableringsjobben ger jobb åt minst 10 000 nyanlända	31
Kvinnors nyföretagande skapar jobb för utrikes födda kvinnor	33

Inledning. Så ökar vi sysselsättningen för utrikes födda.

I den pågående högkonjunkturen har sysselsättningen ökat med 175 000 personer från april 2017 till samma månad 2018. Samtidigt finns idag cirka 100 000 lediga jobb, varav cirka 40 000 kan tillträdas omedelbart.

Högkonjunkturen är de nyanländas och de utomeuropeiskt föddas bästa vän, och ett tillfälle som bör nyttjas på bästa sätt. Fokus måste vara att matcha de arbetslösa mot de lediga jobben och att fler utrikesfödda går korta yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar.

För Sveriges tillväxt och välfärd är det avgörande att fler kommer i arbete och att arbetslösheten bland utrikes födda fortsätter att minska. För tillväxten i tjänstesektorn är kompetensförsörjningen central om högkonjunkturen ska kunna förlängas.

Tillväxten i tjänstesektorn hålls idag tillbaka både av kompetens- och arbetskraftsbrist. Företag kan idag inte rekrytera och anställa som de skulle vilja göra. Trots högkonjunkturen så sjunker inte arbetslösheten i den takt som den borde kunna göra. Om inte företagen kan nyanställa och tillväxten ökar kommer lågkonjunkturen att tidigareläggas.

Den svenska arbetsmarknaden är tudelad. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes- och utrikes födda är den näst högsta bland OECD länderna. Andelen jobb som inte kräver högre utbildning är få i jämförelse med andra EU-länder. Även om sju av tio av de nya jobben går till utrikes födda borde utvecklingen kunna se mycket bättre ut.

Aktuell forskning visar att integrationen i Sverige de senaste 30 åren uppvisat en påfallande stabilitet. Stabiliteten är också uttryck för att tudelningen på arbetsmarknaden har befästs. Det tar minst fem år för hälften av de nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.¹ Alldeles uppenbart lyckas Sverige inte med integrationen av utrikes födda på arbetsmarknaden.

I den här rapporten beskriver vi integrationsutmaningen på arbetsmarknaden och presenterar fem förslag som har stor sysselsättningseffekt. För att klara av kompetensförsörjningen i tjänstesektorn, öka sysselsättningen bland utrikes födda och därmed minska sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda behöver Sverige genomföra en rad reformer.

¹ Regeringens proposition 2017/18:100 sid 174-75.

Slutsatser. Mer matchning och utbildning ger jobb åt utrikes födda.

Forskningen ger visst stöd för att intensiv stöd- och matchning ökar chanserna för utrikes födda att få arbete.² Det är också känt att högkonjunkturen har betydelse för utrikes föddas möjligheter att få arbete. I dagsläget går sju av tio av de tillkommande jobben på den svenska arbetsmarknaden till utrikes födda. I ett konjunkturläge med arbetskraftsbrist är det därför naturligt att matcha arbetssökande mycket mera aktivt till arbete och arbetsmarknadsutbildningar än vad som sker idag.

Rapporten analyserar vilka lönestöd och arbetsmarknadspolitiska insatser som leder till osubventionerade anställningar. Anställningsstödet nystartsjobb, arbetsmarknadsutbildningar och insatsen stöd- och matchning är de åtgärder som oftast leder till riktiga jobb. Men Arbetsförmedlingen tvingas skära ned på just de här aktiva insatserna och nystartsjobben blir färre. Detta drabbar många nyanlända som står nära arbetsmarknaden. Istället för att matchas mot ordinarie arbeten får många extratjänster med 100-procentig statlig subvention. Extratjänsterna kan låsa in de nyanlända i arbeten som inte alls motsvarar deras kompetensområde och de leder sällan till osubventionerade jobb.

Fokusskiftet från aktiva insatser till extratjänster och moderna beredskapsjobb riskerar att förkorta högkonjunkturen och därmed öka arbetslösheten bland de grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. De aktiva insatserna kommer antagligen att skäras ned ännu mer framöver när kostnaderna för a-kassan ökar till följd av att färre arbetslösa har insatser med aktivitetsstöd. För att fler nyanlända ska få arbete behöver högkonjunkturen tas tillvara på ett bättre sätt än vad som sker idag.

Almeas fem slutsatser och förslag.

- 1. Reformera Arbetsförmedlingen och låt kompetensföretagen ta över matchningsuppdraget.** Om effektiviteten i de aktiva arbetsmarknadsinsatserna ökar med 15 procentenheter kommer tiotusentals arbetslösa att få nytt jobb. Låt ytterligare minst 15 000 arbetssökande som riskerar långtidsarbetslöshet eller nyanlända som bedöms ha goda möjligheter att få arbete välja ett stöd- och matchningsföretag redan under 2018.
- 2. Vuxenutbildningen ska vara en språngbräda ut i arbetslivet.** Öka antalet arbetsmarknadsutbildningar inom bristyrken. Ge alla kommuninvånare lika möjligheter att studera i vuxenutbildningen. Öka antalet rekryteringsutbildningar där arbetsgivare erbjuder praktik och har behov av ny personal.

² Arbetsförmedlingen och nyanländas etablering på arbetsmarknaden: tidigare erfarenheter och framtida utmaningar sidan 179. Pernilla Andersson Joona i Fores antologi Framtidens arbetsförmedling, 2018.

- 3. HEM-avdrag skapar 20 000 nya jobb.** Almega föreslår att RUT-avdraget utökas och byggs ut till ett HEM-avdrag. Jobben i hemservicesektorn med låga utbildningskrav är en integrationsmotor eftersom hög andel av de sysselsatta är utrikes födda. Det brådskar att genomföra arbetsmarknadsreformer som ökar efterfrågan på arbetskraft och sänker företagets kostnader för nyanlända med låg utbildningsnivå.
- 4. Etableringsjobben sänker trösklarna in på arbetsmarknaden.** Almega är en del av överenskommelsen om etableringsjobben för nyanlända. Den behöver träda ikraft snarast. Särskilt två faktorer talar för att etableringsjobben kommer att bli framgångsrika: engagemanget från arbetsmarknadens parter och att arbetsgivarna slipper Arbetsförmedlingens administration eftersom att ersättning från staten betalas direkt till den anställde.
- 5. Kvinnors nyföretagande i välfärdssektorn skapar jobb åt utrikes födda kvinnor.** Tillväxttakten för kvinnors nyföretagande i välfärdssektorn behöver återigen öka. Påbuden om vinstförbud i välfärden har förlamat tillväxten både för kvinnors nyföretagande och jobbskapandet i välfärdssektorn. Utlandsföddas kvinnors välfärdsföretagande är i dubbel bemärkelse en av de starkaste integrationsmotorerna vi har i samhället. Företag som drivs av kvinnor födda utomlands anställer i väldigt hög utsträckning utrikes födda kvinnor.

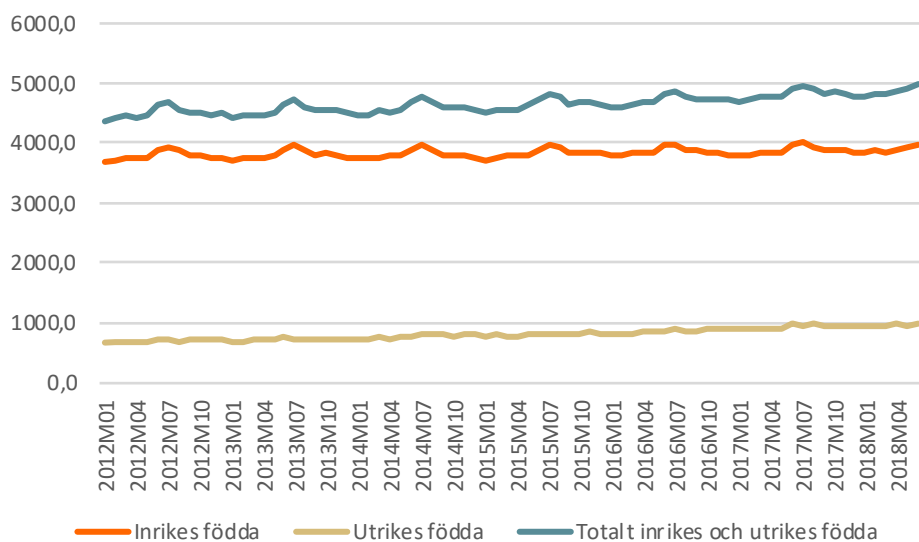
Utbudschock – men ingen efterfrågechock

Almeegas senaste integrationsrapport skrevs under Europas stora flyktingkris våren 2016. Slutsatsen var att utmaningen med ett dramatiskt ökat arbetskraftsutbud kan hanteras om Sverige genomför ett antal reformer. Tyvärr har reformförslagen ännu inte förverkligats.

Nästan 1 miljon utrikes födda sysselsatta sommaren 2018

Sysselsättningen ökar stadigt i Sverige. Sju av tio av de nya tillkommande jobben går till utrikes födda. Högkonjunkturen är viktig för att utrikes födda ska få arbete och den måste nyttjas på bästa sätt. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) så var drygt 990 000 utrikes födda sysselsatta under juni 2018.

Sysselsatta 16-64 år (AKU), 1000-tal inrikes/utrikes född, månad januari 2012 – juni 2018.

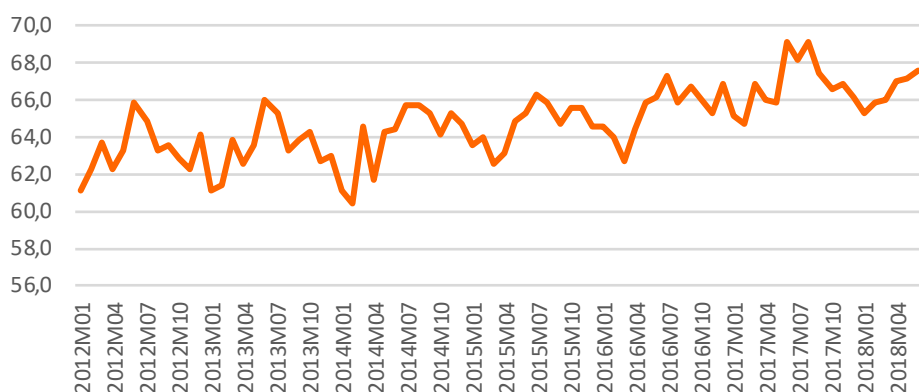

Källa: SCB Arbetskraftsundersökningen

Som sysselsatta räknas de personer som under en viss undersökningsvecka (den så kallade referensveckan) endera arbetade minst en timme eller var frånvarande från ett arbete. Detta är det internationellt etablerade måttet för sysselsättning som används av ILO.

Även andelen av de utrikes födda som andel av totala antalet utrikes födda i arbetskraften ökar stadigt.

Sysselsatta utrikes födda som andel av totala antalet utrikesfödda i arbetskraften 201201-201806.

Källa: SCB Arbetskraftsundersökningen.

Under mätperioden januari 2012 - juni 2018 har andelen utrikes födda av det totala antalet sysselsatta ökat med nästan fem procentenheter.

De utrikes födda påverkar också demografin på ett positivt sätt. Andelen äldre bland de utrikes födda är relativt liten. De yngre desto flera och de är dessutom i barnafödande åldrar. Den stora utmaningen handlar nu om att demografin ska bidra till att minska kompetensbristen och därmed gynna tillväxten.³

En tudelad arbetsmarknad

Problemet är att den svenska arbetsmarknaden är tudelad. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes- och utrikes födda är den nästa högsta bland OECD länderna. Tudelningen har flera orsaker. Sverige har en ovanligt hög sysselsättning bland inrikes födda. En stor andel av invandringen är flyktingrelaterad och flyktingar har generellt svårare att få arbete än flyktingar i EU-länder. Arbetsmarknaden är reglerad med höga ingångslöner. Dessutom är transfereringarna till de som inte arbetar höga.⁴

Även om sysselsättningsgraden bland de utrikes födda ökar så är utmaningen när det gäller att få in lågutbildade stor. Forskaren Joakim Ruist konstaterade i en uppmärksammas ESO-rapport *Tid för integration – om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering* att utvecklingen av integrationen sedan mitten av 1990-talet präglats av påfallande stabilitet till priset av att den svenska arbetsmarknaden är tudelad.

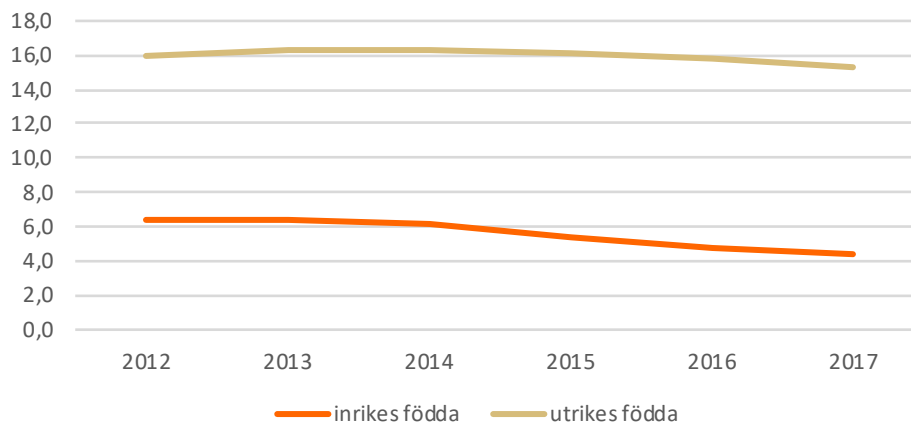
Arbetslösheten bland inrikes födda är idag cirka fyra procent och för de med gymnasieutbildning är den försumbar. Arbetsförmedlingen har sedan 2017 talat om att det inte finns någon arbetslöshet bland inhemskt födda med gymnasieutbildning. Trots detta har inte sysselsättningsgapet mellan utrikes och

³ Konjunkturläget mars 2018, sid 36. Konjunkturinstitutet.

⁴ Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder 2017:7, Sid 7, Patrick Joyce.

inrikes födda inte minskat. Tvärtom har arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda ökat de senaste åren. Arbetslösheten har inte sjunkit lika mycket för utrikes som för inrikes födda.

Arbetslösheten för inrikes och utrikes födda 16-64 år 2012-2017.

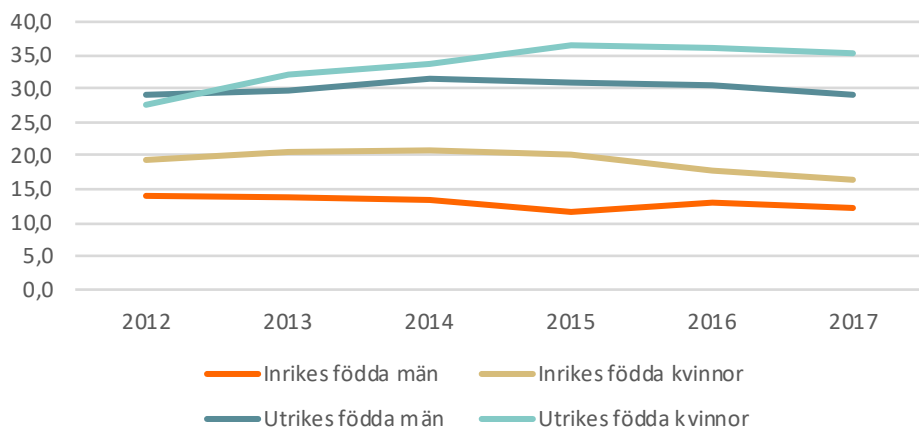
Källa: SCB Arbetskraftsundersökningen.

Trots den påtagliga ökningen av sysselsättningen bland utrikesfödda är arbetslösheten fortfarande högre än 15 procent. Att sysselsättningen inte ökat mer bland utrikes födda är problematiskt eftersom riskerna med långvariga perioder av arbetslöshet och utanförskap gör att det blir svårare för den arbetssökande att komma tillbaka på arbetsmarknaden.⁵

⁵ Vilka företag bryter utanförskap bland utrikes födda? Daunfeldt, S-O., Johansson, D., & Westerberg Seerar, H. (2018). Sid 2. Svensk sammanfattning. HUI Working Paper 132, HUI Research: Stockholm.

Nästa diagram visar arbetslösheten för inrikes och utrikes födda män och kvinnor, med högst grundskoleutbildning från hemlandet.

Arbetslösheten bland lågutbildade med högst förgymnasial utbildning 2012-2017.

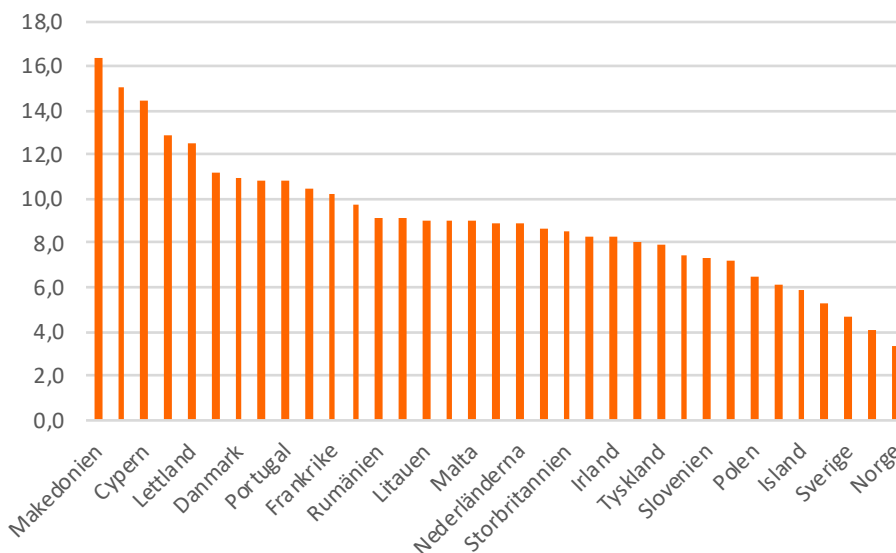

Källa: SCB Arbetskraftsundersökningen.

Högst är arbetslösheten för utrikes födda kvinnor som ökat de fem senaste åren. För de utrikes födda männen har arbetslösheten legat konstant på en hög nivå, men klart lägre än kvinnornas.

Den stora utmaningen på arbetsmarknaden handlar om de lågutbildade utrikes födda, i synnerhet kvinnorna. Ett perspektiv på detta är att lågutbildade utrikes födda bara har tillgång till en begränsad arbetsmarknad. Jobb som inte kräver gymnasieutbildning är förhållandevis få i en europeisk jämförelse.

Andel av arbetskraften 15-74 år i enkla jobb 2017.

Källa: Ekonomifakta och Eurostat.

Som exempel på jobb som inte kräver gymnasieutbildning kan nämnas assistenter till vårdbiträden och undersköterskor, reklamutdelare, handpaketerare, skogsplanterare, köksbiträden och vissa lokalvårdare. Det innebär inte att jobben i sig är lätta att utföra utan att inträdeskraven är relativt låga. Kraven på utbildning är låga och specialiseringsgraden i yrket är liten.

Lika viktigt som att fortsätta öka antalet jobb med låga kvalifikationer är det att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Om rörligheten ökar bland de anställda som idag är mer än väl kvalificerade för jobb som kräver låg utbildning så kommer fler arbetslösa utrikes födda att komma in på arbetsmarknaden

Kompetensbrist det nya normalläget på arbetsmarknaden

Samtidigt som arbetslösheten är hög bland utrikes födda karaktäriseras svensk arbetsmarknad av stor brist på arbetskraft och många lediga arbeten. Bristen på arbetskraft är på rekordnivåer både i privat och offentlig sektor.⁶ Paradoxalt nog har kompetensbristen ökat samtidigt som inflödet av potentiell arbetskraft varit mycket stort de senaste åren.

AlmeGas arbetsmarknadsindikator pekade på en långsammare ökningstakt av sysselsättningstillväxten för andra kvartalet 2018. Anledningen är att matchningsproblematiken förvärrats på arbetsmarknaden. Antalet lediga jobb fortsatte att öka under första kvartalet och en övervägande andel av de lediga jobben finns inom tjänstesektorn. Bemannings- och kompetensbranschen bidrar inte längre lika starkt till sysselsättningsökningen vilket också belyser matchningsproblematiken. Branschen har allt svårare att hitta den kompetens de efterfrågar.⁷

Efterfrågan på arbetskraft är fortsatt hög i bland annat vård- och omsorgssektorn, restaurangbranschen och sektorer med jobb om inte kräver högre utbildning. Sveriges kommuner och landsting har uppskattat att personalbehovet i välfärdstjänsterna är 500 000 nya anställda under tioårsperioden fram till år 2026.

En stor andel av de jobben kommer att gå till de utrikes födda. Under 1960-80 talen var tillverkningsindustrin den dominerande sektorn för flyktingar och arbetskraftsinvandrare. Sedan mitten på 1990-talet är det vård-, omsorgs- och servicesektorn som trätt fram som den huvudsakliga sektorn när nyanlända ska hitta arbete.

”Av alla nyanlända flyktingar som hade arbete 2015 arbetade 60 procent av kvinnorna och över 30 procent av männen inom omsorgssektorn. De vanligaste yrkena inom sektorn var undersköterska, vårdbiträde, personlig assistent och barnskötare. Det har också skett en markant ökning över tid i andelen av alla arbetande nyanlända flyktingar som arbetar inom hotell- och restaurangsektorn.”⁸

Eftersom utvecklingen varit stabil under ett par årtionden ser prognosen likartad ut för framtiden. Möjligheterna till arbete kommer vara mycket goda för de nyanlända som söker sig till omsorgs- och servicesektorn.

Är arbetsmarknadspolitiken tillräckligt effektiv?

Matchningen på arbetsmarknaden har försämrats tvärtemot det uttalade målet att matchningen ska förbättras. Det var slutsatsen i Arbetsförmedlingens årsrapport för 2017. Missmatchen mellan arbetsgivares önskemål och de

⁶ Konjunktoren i Sverige. Konjunkturrådets rapport mars 2018, sid 32.

⁷ Tjänsteindikatorn pekar fortsatt nedåt. AlmeGas Tjänsteindikator Q2 2018, sid 18.

⁸ Ruist, Joakim. Tid för integration – en ESO-rapport om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering, 2018:3, sid 9.

arbetssökandes kvalifikationer gör att det saknas anställningsbara kandidater till de lediga jobben. Detta beror i sin tur på att de arbetslösa ofta har för låg utbildning. Samtidigt som matchningen försämrats bedömer Arbetsförmedlingen att myndighetens roll som matchningsaktör har ökat i betydelse.⁹

Ett mått på matchningseffektiviteten är att den så kallade jobbchansen. Det beskriver hur många av alla arbetssökande på Arbetsförmedlingen som får jobb varje månad. Sedan 2010 har jobbchansen minskat från cirka 8 procent till under 7 procent. Sedan slutet av 2017 har jobbchansen visserligen förbättrats något men det kan till största del förklaras av tillskapandet av de statligt subventionerade extratjänsterna.

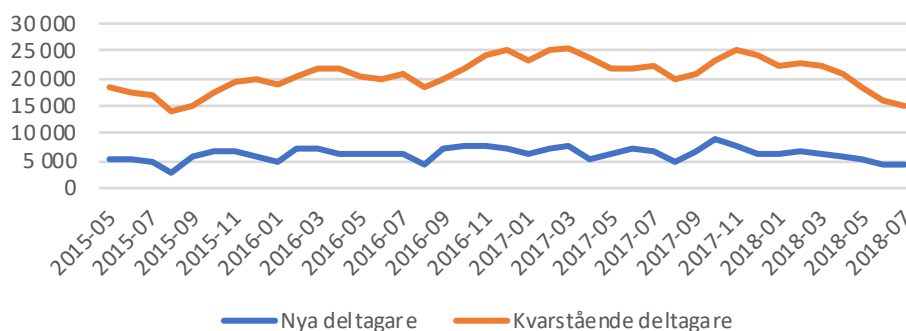
Att jobbchansen är så liten trots det rekordstora antalet lediga tjänster beror inte bara på mismatchning. Det beror även på stora brister i den svenska arbetsmarknadens funktionssätt.

I en högkonjunktur är det naturliga att arbetsmarknadspolitiken fokuserar på aktiva insatser som stöd- och matchning och korta yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar. Arbetsförmedlingen skriver i årsrapporten att när allt färre kan ta ett arbete direkt behövs myndighetens stöd och insatser i högre utsträckning.¹⁰

Men på grund av regeringens prioritering av storsatsningen på extratjänsterna minskar de aktiva insatserna för personer som riskerar att bli långtidsarbetslösa. Arbetsförmedlingen har tvingats minska på stöd- och matchning och arbetsmarknadsutbildningar för arbetssökande som riskerar långtidsarbetslöshet.

Neddragningen på stöd och matchning syns tydligt i Arbetsförmedlingens månadsstatistik för juli 2018.

Nya och kvarstående deltagare i stöd- och matchning maj 2015 - juli 2018.

Källa: Arbetsförmedlingen 201808

⁹ Arbetsförmedlingens årsberättelse 2017, sid 19.

¹⁰ Ibid

I juli påbörjade 4389 arbetssökande stöd- och matchning i jämförelse med 6 750 samma månad ett år tidigare. Drygt 15 190 arbetssökande deltar i programmet i jämförelse med drygt 22 506 föregående år. Tendensen är att både antalet nya och kvarstående deltagare i stöd- och matchning minskar i snabb takt.

Vad leder till riktiga jobb?

Denna analys jämför olika typer av subventionerade anställningar med de aktiva insatser som Arbetsförmedlingen har till sitt förfogande. Jämförelsen bygger på data från Arbetsförmedlingen, med egna bearbetningar, och avser såväl volymer som resultat.

Syftet är att avgöra om subventionerade anställningar eller aktiva insatser i störst utsträckning leder till att deltagarna får ett osubventionerat arbete.

Framförallt jämförs de aktiva insatserna stöd och matchning och arbetsmarknadsutbildning med de subventionerade anställningarna nystartsjobb, introduktionsjobb¹¹, extratjänster och moderna beredskapsarbeten.

Fokusskiftet från aktiva arbetsmarknadsinsatser till subventionerade anställningar

Regeringen antydde redan 2015 ett fokusskifte, från aktiva insatser till de subventionerade anställningarna traineejobb och extratjänster.¹² Detta har framför allt visat sig i Arbetsförmedlingens budgetanslag för aktivitetsstöd, som kommer att minska under de kommande åren. Deltagare som tar del av de aktiva insatser som beskrivs i denna analys uppbär aktivitetsstöd, och en minskning av denna budgetpost innebär följaktligen att antalet personer som kan anvisas till aktiva insatser minskar.

Arbetsförmedlingens utgiftsprognos är inte konstruerad på ett sätt som gör det möjligt att avgöra hur prognoser för enskilda insatser ser ut, men att minskningen av aktiva insatser har påbörjats framgår tydligt.

Den 4:e maj 2018 gick Arbetsförmedlingen ut med ett meddelande till alla leverantörer av arbetsmarknadstjänster. Av meddelandet framgår att Arbetsförmedlingen kommer att ”anpassa volymerna av upphandlade arbetsförmedlingstjänster”. Enligt Arbetsförmedlingen innebär detta en nedskärning med cirka 10 procent under 2018 jämfört med 2017.

Flera leverantörer av arbetsförmedlingstjänster uppger att de mötts av ännu skarpare tolkningar i kontakterna med de lokala Arbetsförmedlingskontoren. Vissa har uppgivit att de endast kommer att anvisa de deltagare som står absolut längst från arbetsmarknaden, och andra har felaktigt låtit meddela leverantörerna att tjänsten stöd och matchning har upphört.

¹¹ Introduktionsjobben ersatte 1 maj 2018 det särskilda anställningsstödet för deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin inklusive det s.k. förstärkta särskilda anställningsstödet, två former av traineejobb och instegsjobben.

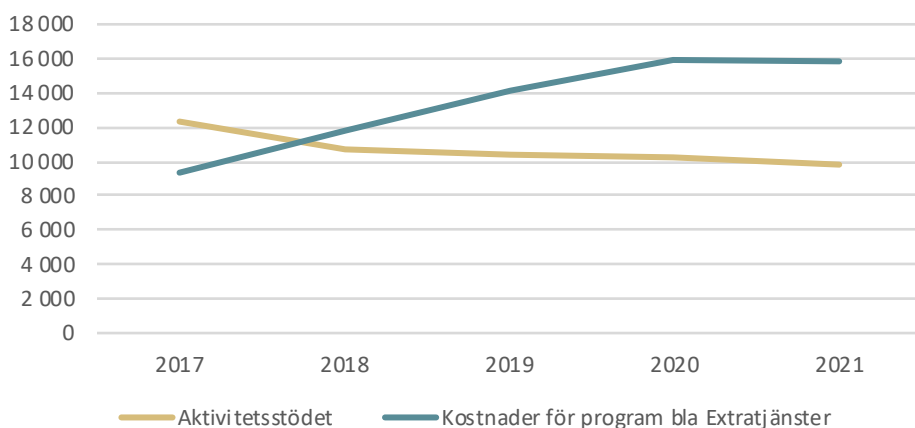
¹² Regeringens vårproposition 2014/15:99. Avsnitt 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och Aktivitetsstöd, sid 97.

Volymerna i de aktiva insatserna har sjunkit hittills under 2018 och Arbetsförmedlingens prognoser pekar på fortsatt minskning för stöd- och matchning och arbetsmarknadsutbildningar.

I juli 2018 fanns i stöd och matchning 15 190 kvarstående deltagare. Detta innebär en minskning med 32,5 procent jämfört med juni 2017, då 22 506 deltagare fanns i tjänsten.

I de ekonomiska prognoserna som Arbetsförmedlingen lämnar till regeringen fyra gånger varje år framträder en bild av det här fokusskiftet.

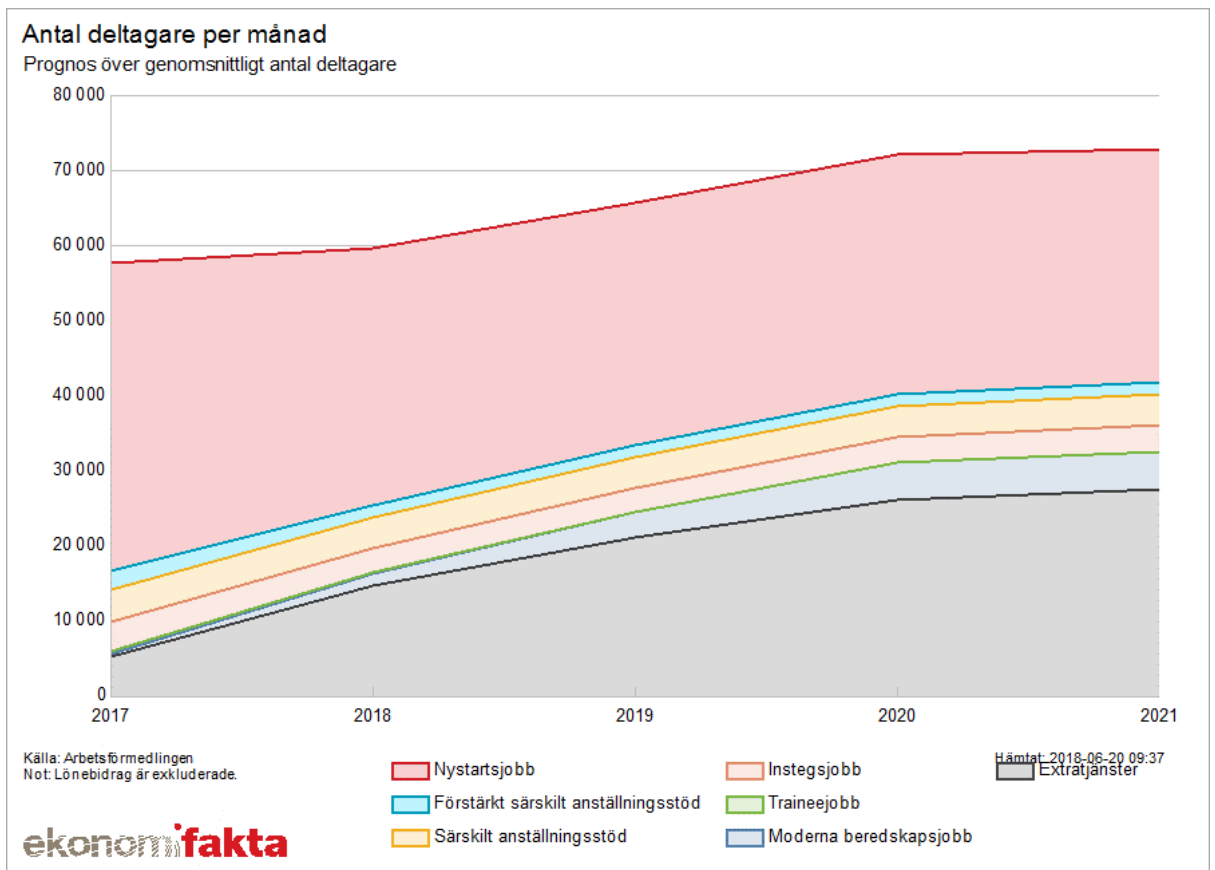
Arbetsförmedlingens utgiftsprognos i miljoner för aktivitetsstödet resp program bla Extratjänster

Källa: Arbetsförmedlingens ekonomiska prognos 20180505

Kostnaden för arbetsmarknadspolitiska program och insatser, däribland stöden för de subventionerade anställningarna (framförallt extratjänster) kommer att öka med över 67 procent. Anslagen för aktivitetsstödet som finansierar de arbetssökandes deltagande i aktiva insatser kommer under samma period att minska med cirka 25 procent.

Som diagrammet på nästa sida visar är det de moderna beredskapsjobben och extratjänsterna som växer, medan de andra anställningsstöden minskar.

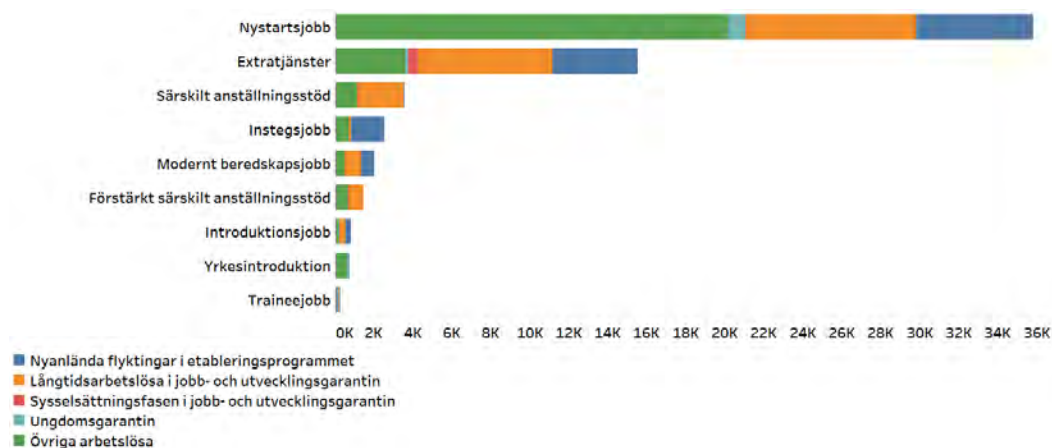
Extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben som är subventionerade anställningar med 100-procentigt statligt stöd ökar till 27500 respektive 5000 fram till 2021. Den årliga kostnaden för staten blir över 10 miljarder för enbart de här två anställningsstöden. Stöden är brett inriktade eftersom både långtidsarbetslösa i tidigare Fas 3 och nyanlända är stödberättigade.

Om prognosen ovan slår in kommer extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben att bli fler än nystartsjobben under 2019. I samband med att extratjänsterna började öka i antal i början på 2017 minskade antalet nystartsjobb i samma utsträckning. Etableringssökande finns i första hand i nystartsjobb, extratjänster och instegsjobb. Antalet etableringssökande i nystartsjobb har visat en uppåtgående trend fram till dess att extratjänsterna introducerades. Därefter har ökningen stannat av och de etableringssökande har istället fått anställning med extratjänster.

Subventionerade anställningar, volymer och resultat

Nystartsjobben är det anställningsstöd som dominerar och har klart flest deltagare. Extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben är de anställningsstöd som ökar i omfattning. I maj 2018 var det 62 822 personer som hade anställning med lönestöden i diagrammet.

Diagrammet nedan visar hur de olika subventionerna fördelar sig efter vilket arbetsmarknadspolitiskt program en deltagare tillhörde i samband med att de fick den subventionerade anställningen i maj 2018. K=1000-tal.

Källa: Arbetsförmedlingen maj 2018

Nystartsjobben, som är den subventionstyp som flest personer har, tillfaller i stor utsträckning personer som inte är långtidsarbetslösa eller nyanlända flyktingar i etableringsprogrammet. Extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben tillfaller i hög utsträckning arbetslösa som deltar i etableringsprogrammet. De nyanlända i etableringen som får extratjänster har visat sig ofta gymnasieutbildning och arbetslivserfarenhet, det vill säga de är matchningsbara på ordinarie arbetsmarknad eller med nystartsjobb. Den övergripande bilden är att få anställningsstöd är riktade till de långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin.

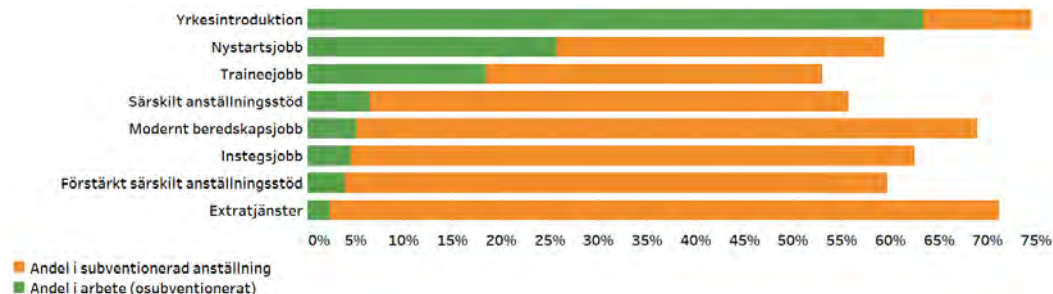
Resultat för subventionerade anställningar

Arbetsförmedlingens förmåga att följa upp resultat eller effekt i olika arbetsmarknadspolitiska insatser är begränsad. Det mått som företrädesvis används i uppföljningen är det som Arbetsförmedlingen benämner Status 90, vad den arbetssökande gör 90 dagar efter avslutad insats.

I vilken utsträckning de personer som haft en subventionerad anställning går vidare till en anställning utan subventioner skiljer sig i stor utsträckning åt mellan de olika typerna av subventioner. Exempelvis tycks yrkesintroduktion vara en framgångsrik subvention. 63,3 procent av de deltagare som varit i Yrkesintroduktion och avslutat denna under 2017 eller 2018 har 90 dagar efteråt ett osubventionerat arbete.

Yrkesintroduktion riktar sig till unga, nyanlända och långtidsarbetslösa, och kombinerar arbete med utbildning. Möjligen är det denna kombination, som kan hjälpa arbetsgivarna med långsiktig kompetensförsörjning, som utgör framgångsfaktorn. Yrkesintroduktion har dessvärre i relation till de övriga subventionerade anställningarna mycket få deltagare. Hittills under 2018 har endast 725 personer fått ta del av Yrkesintroduktion.

Andel som går till anställning 90 dagar efter avslutad subvention efter subventionstyp (personer som avslutat subventionerad anställning under 2017 och 2018)

Källa: Arbetsförmedlingen

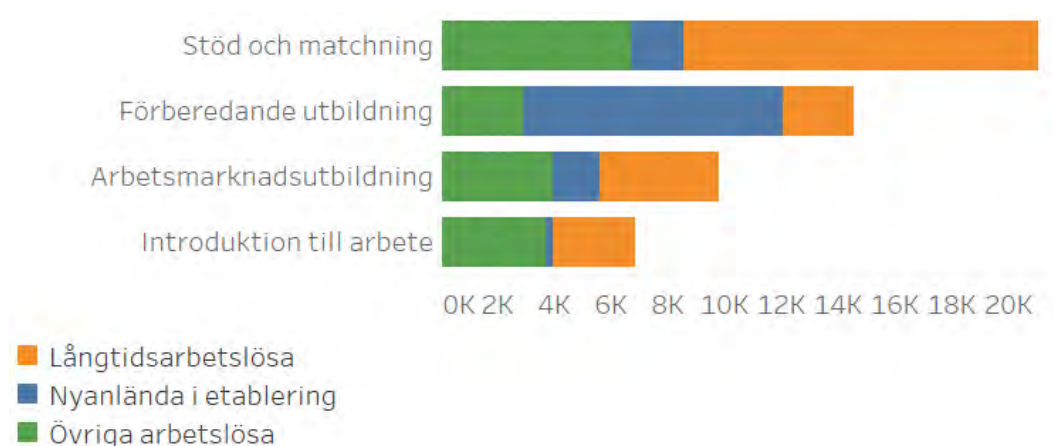
Nystartsjobben har i jämförelse med övriga subventionerade anställningar mycket goda resultat. Extratjänsterna, som är en av de subventioner som av regeringen lyfts fram som framgångsrik, visar upp mycket dåliga resultat. Av de som avslutat en extratjänst under 2017 eller 2018 har endast 2,3 procent ett osubventionerat arbete 90 dagar senare. Över 60 procent av de som haft en extratjänst har gått in i en ny period med extratjänst när den första avslutats. En extratjänst löper i ett år, och därefter kan den fortsätta ytterligare ett år efter beslut från Arbetsförmedlingen. Totalt har 5309 personer lämnat en extratjänst under 2017 eller 2018 (fram till brytpunkten maj 2018).

I ljuset av att nystartsjobben har avsevärt bättre resultat än vad som hittills uppmärksammats i extratjänsterna är det olyckligt att volymerna i nystartsjobben ser ut att ha fallit som en direkt konsekvens av extratjänsternas införande.

Aktiva arbetsmarknadsinsatser, volymer och resultat

Deltagare i aktiva insatser är färre än de som får subventionerade anställningar. I april 2018 fanns totalt 52 214 deltagare i aktiva insatser. Flest deltagare finns i stöd och matchning (21 034), följt av förberedande utbildning (14 541), arbetsmarknadsutbildning (9 803) och slutligen introduktion till arbete (6 836).

Antal deltagare i aktiva insatser efter deltagarprogram. STOM=Stöd och matchning, AUB=arbetsmarknadsutbildning, FUB=förberedande utbildning och INAB=Introduktion till arbete. K=1 000-tal.

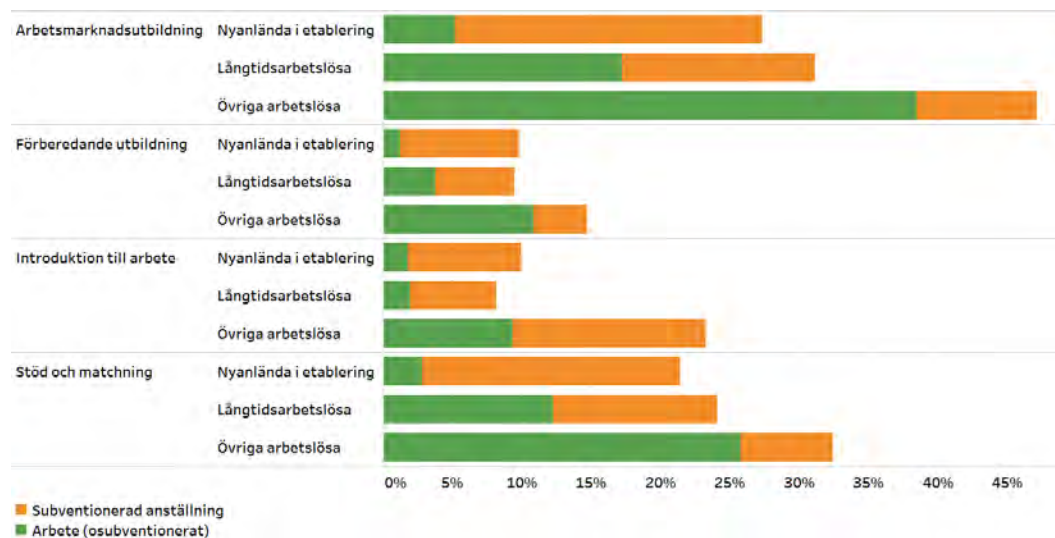

Källa: Arbetsförmedlingen april 2018

Stöd och matchning och arbetsmarknadsutbildning är aktiva insatser med målet att deltagarna direkt ska matchas till arbete. Förberedande utbildning och introduktion till arbete har mer förberedande mål, att den arbetssökande i nästa skede ska bli anställningsbar.

Sedan i april 2018 har deltagarantalet i de aktiva insatserna, med undantag av Introduktion till arbete, minskats avsevärt. Mycket tyder på att ett aktivt fokusskifte har inletts. De arbetssökande som riskerar långtidsarbetslöshet ska inte längre få insatsen stöd- och matchning.

Andel deltagare som gått till subventionerad respektive osubventionerad anställning 90 dagar efter avslutad insats efter deltagarprogram (personer som avslutat insatsen under 2017 och 2018)

Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetsmarknadsutbildningarna visar bäst resultat för de deltagare som står närmast arbetsmarknaden det vill säga de som är utom garantierna eller inte deltar i etableringen för nyanlända flyktingar. 38,5 procent har ett osubventionerat arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning. I samma målgrupp har 25,8 procent ett osubventionerat arbete 90 dagar efter avslutad stöd och matchning. Detta är inte oväntat, givet att de som är utanför garantierna och etableringen i genomsnitt står närmare arbetsmarknaden.

Slutsatsen är att arbetsmarknadsutbildning och stöd- och matchning har bäst resultat avseende andelen som går till ett osubventionerat arbete. Dessvärre minskar volymerna i dessa aktiva insatser. Personer som riskerar långtidsarbetslöshet ska inte längre kunna få stöd- och matchning.

Vad leder bäst till jobb, subventionerade anställningar eller aktiva arbetsmarknadsinsatser?

Sammanställningen nedan visar resultatet 90 dagar det att deltagarna avslutat en subventionerad anställning eller en aktiv insats under 2017 eller 2018.

Andel deltagare som har ett osubventionerat arbete 90 dagar efter avslutad subvention eller insats, (deltagare som avslutat insats eller subvention under 2017 eller 2018).

	Nyanlända i etablering	Långtidsarbetslösa	Övriga arbetslösa
Subventionerad anställning	6,98%	12,35%	29,30%
Stöd och matchning	2,78%	12,24%	25,79%
Arbetsmarknadsutbildning	5,19%	17,21%	38,44%
Förberedande utbildning	1,25%	3,75%	10,86%
Introduktion till arbete	1,79%	1,94%	9,36%

Källa: Arbetsförmedlingen och Elmsquared

Klart bäst resultat har arbetsmarknadsutbildningarna. Nystartsjobben har hittills gjort att de subventionerade anställningarna uppvisat bättre resultat än den aktiva insatsen stöd och matchning. Men nu minskar antalet nystartsjobb och istället ökar extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben, för vilka prognosen för övergång till osubventionerade anställningar är mycket liten.

I ljuset av detta framstår det fokusskifte som regeringen har genomfört, där de aktiva insatserna skärs ner till förmån för subventionerade anställningar, som svårförståeligt. Arbetsförmedlingen har också kritiserat regeringens neddragning av aktivitetsstödet och menar att risken för att arbetssökande hamnar i långtidsarbetslöshet ökar när det inte finns möjlighet att anvisa dessa till aktiva insatser.

Subventionerade anställningar är sannolikt en bra lösning för de individer som står allra längst från arbetsmarknaden, och som har små eller inga möjligheter att etablera sig utan att lönen subventioneras till den grad att arbetsgivarens kostnader för att anställa motsvarar produktiviteten hos den arbetssökande. En subventionerad anställning kan i dessa fall förhindra ett permanent utanförskap och är för vissa en åtgärd som kan behöva vara permanent.

I dagsläget används dock subventionerna för bredare målgrupper än så, något som blir tydligt bland annat genom att en stor andel av de som får ta del av subventioner står utanför garantierna och inte tillhör etableringen. I dessa fall, när subventionerna inte används för att permanent sänka arbetsgivarens anställningskostnader, utan för att hjälpa en arbetssökande att komma in på arbetsmarknaden, är resultaten svaga. Majoriteten av de som får en subventionerad anställning går inte vidare till en osubventionerad anställning, utan fastnar i en kedja av ytterligare subventionerade anställningar.

Resultaten i de aktiva insatserna kan förbättras avsevärt. Det är tydligt att dessa insatser är mest framgångsrika för personer som inte är långtidsarbetslösa eller

nyanlända, men de fungerar också på övergripande nivå marginellt bättre än de subventionerade anställningarna för de grupper som är inom garantierna.

Arbetsförmedlingen behöver bli bättre på att avgöra för vilka personer en subventionerad anställning kan vara en lämplig insats. En stor andel av de personer som får en subventionerad anställning är varken långtidsarbetslösa eller nyanlända i etableringen, och är således sådana som torde stå närmare arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har tillgång till data på personnivå, och har därmed möjlighet att följa upp hur väl olika aktiva insatser och subventionerade anställningar fungerar för olika grupper av deltagare. Olika typer aktiva insatser och subventioner fungerar sannolikt olika bra för olika grupper av arbetssökande.

Fokusförflyttningen mot subventionerade anställningar riskerar att förvärra situationen för utrikes födda på arbetsmarknaden ytterligare. I takt med att möjligheten att anvisa till aktiva insatser minskar kommer sannolikt subventionerade anställningar att användas i allt större utsträckning.

Konsekvensen av den förändrade styrning som regeringen implementerat, från aktiva insatser till subventionerade anställningar, blir att medel flyttas till åtgärder som på övergripande nivå har sämre resultat. I förlängningen riskerar detta att leda till att ännu färre personer än idag får ett arbete genom de åtgärder Arbetsförmedlingen har till sitt förfogande.

1. Reformera Arbetsförmedlingen och låt kompetensföretagen ta över matchningsuppdraget.

På kort sikt måste alla arbetslösa som Arbetsförmedlingen bedömer riskerar långtidsarbetslöshet få hjälp av stöd- och matchningsföretagen för att hitta nytt arbete. Störst betydelse har detta förstås för den stora gruppen arbetslösa utrikes födda. Idag är 6 av 10 inskrivna på Arbetsförmedlingen utrikes födda. Det är de som tjänar mest på utbildnings- och matchningsinsatser.

Arbetsförmedlingens besparingar på aktivitetsstöd och aktiva insatser till exempel stöd och matchning, arbetsmarknadsutbildningar och arbetspraktik drabbar 2018 minst 10 000 arbetssökande om riskerar långtidsarbetslöshet.¹³ Almega anser tvärtom att dessa och ytterligare minst 5 000 arbetssökande som riskerar långtidsarbetslöshet eller nyanlända med goda möjligheter att hitta arbete ska få välja ett stöd och matchningsföretag.

Att många företag nu söker med ljus och lykta efter rätt kompetens vittnar inte minst tjänsteföretagen om där svårigheten att få tag i rätt kompetens är ett stort hinder för tillväxten. I det läget behövs offensiva matchningar och korta arbetsmarknadsutbildningar som mest. Samtidigt är det uppenbart att matchningsföretagen många gånger är den garant som behövs för att ett företag ska våga anställa en arbetssökande som saknar formell kompetens. Ska högkonjunkturen nyttjas på bästa sätt bör Arbetsförmedlingen använda matchnings- och utbildningsföretagen i så hög grad som möjligt.

Så snart som möjligt måste Arbetsförmedlingen reformeras i grunden. Det har också vuxit fram ett brett politiskt stöd kring Almegas förslag att Arbetsförmedlingen ska reformeras till en kontroll- och upphandlingsmyndighet med ansvar för myndighetsutövning. Förslaget innebär att matchningsuppdraget läggs ut på stöd- och matchningsföretag. Reformen innebär att effektiviteten i matchningen och aktiva insatser arbetsmarknadsinsatser kommer att öka med 15 procentenheter. Almega har visat att detta kan leda till att 98 000 fler kommer i arbete varje år.¹⁴

För att uppnå kvalitetshöjningen i matchningseffektiviteten behöver ett resultatbaserat ersättningssystem införas. Ersättningen till matchningsföretagen ska i huvudsak enbart betalas ut när de arbetssökande fått nytt arbete. De sökande ska utifrån den arbetsmarknadspolitiska bedömningen indelas i ett fåtal olika kategorier. Detta innebär exempelvis att ersättningen till matchningsföretag blir högre när de hittar arbete åt en arbetssökande som bedöms stå längre från arbetsmarknaden.

Konkurrensutsättningen av matchningsföretagen innebär också att de aktörer som lyckas sämst med att matcha arbetssökande kommer att förlora sitt

¹³ Uttalande av Arbetsförmedlingens överdirektör Maria Mindhammar till SVT nyheter 20180705. <https://www.svt.se/nyheter/snabbkollen/10-000-drabbas-av-af-s-svangrem>

¹⁴ En resultatstyrd Arbetsförmedlingen för stärkt kompetensförsörjning sid 10. Almegas proposition 2018/19:01.

kontrakt med den nya arbetsmarknadsmyndigheten. På detta sätt leder konkurrensutsättningen till att kvaliteten höjs i matchningsarbetet.

Brister i myndighetsutövningen drabbar matchningen

Bristerna i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska bedömningar får till följd att arbetssökande inte matchas mot lämpliga arbeten. Till grund för de arbetsmarknadspolitiska bedömningarna bör istället standardiserade frågemallar ligga som de arbetssökande kan fylla i digitalt.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen IAF har i granskningar visat att Arbetsförmedlingen i upp till 80 procent av de granskade ärendena i stor utsträckning inte gjort välgrundade bedömningar av lämpligt arbete. Detta medför att omställningstiden till arbete förlängs eller ännu värre blir ett omöjligt matchningsuppdrag.¹⁵

I en internationell jämförelse sticker Sverige ut i negativ bemärkelse att Arbetsförmedlingen i få fall beslutar om sanktioner mot arbetssökande som missköter sitt arbetssökande. Detta får negativ påverkan på matchningseffektiviteten eftersom samma undersökning visar att sanktioner i en fjärdedel av fallen leder till att tiden i arbetslöshet förkortas.¹⁶

AlmeGas policyförslag:

- Reformera Arbetsförmedlingen. Utifrån den arbetsmarknadspolitiska bedömningen ska de arbetssökande ska välja ett matchningsföretag som matchar de arbetssökande till nytt jobb eller utbildning.
- Reformeringen av Arbetsförmedlingen innebär även att de etableringssökande ska välja ett matchningsföretag som matchar till arbete eller utbildning.
- Under 2018 ska ytterligare minst 15 000 arbetssökande som riskerar långtidsarbetslöshet eller nyanlända som står nära arbetsmarknaden få hjälp av ett stöd- och matchningsföretag att hitta nytt arbete.
- Professionalisera Arbetsförmedlingens myndighetsutövning. Höj kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska bedömningarna och i fastställandet av lämpligt arbete.
- Inför ett helt resultatbaserat ersättningssystem som innebär att matchningsföretagen får ersättning när de arbetssökande fått arbete. Ersättningssystemet ska premiera effektiv matchning utifrån de sökandes förutsättningar.
- Öka antalet sanktioner när arbetssökande missköter arbetssökandet.

¹⁵ Tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen. Rapport 2017:16.

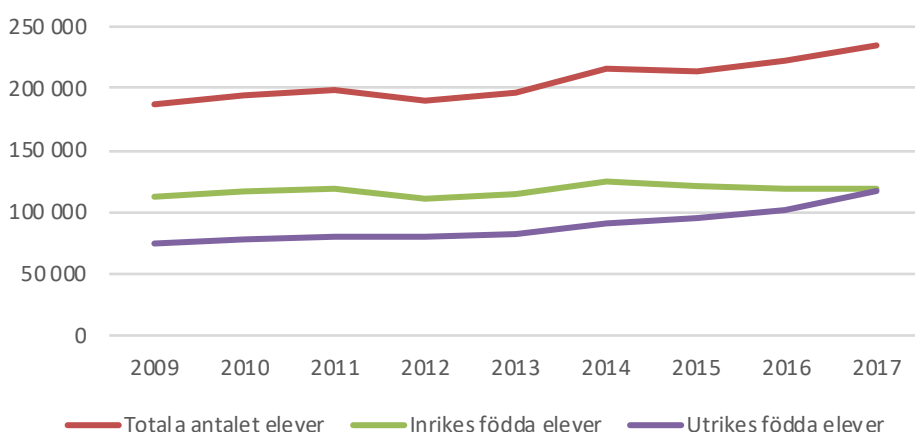
¹⁶ Hur påverkas de arbetslösa av sanktioner i arbetslöshetsförsäkringen? Gerard J. van den Berg och Johan Vikström. IFAU 2019:16.

2. Vuxenutbildningen ska vara en språngbräda ut på svensk arbetsmarknad.

Vuxen- och arbetsmarknadsutbildningen ska vara en språngbräda ut i arbetslivet för nyanlända och utrikes födda. Den ska tillgodose arbetsgivarnas behov av kompetensförsörjningen genom att hålla hög kvalitet och ha nära samarbete med branscher med anställningsbehov. Fokus ska vara på att vid behov utbilda arbetsökande till lämpligt yrke.

Den kommunala vuxenutbildningens betydelse som integrationsinsats ökar för varje år som går. Andelen utrikesfödda som studerar på komvux 2017 var 49,8 procent av de nästan 235 000 eleverna på födda utomlands. På grundvux där drygt 42 000 elever studerade var 93,9 procent födda utomlands. Hälften av kurserna på grundvux består av svenska som andraspråk.

Totala antalet elever på Komvux respektive inrikes och utrikes födda

Källa: Skolverket Beskrivande data 2017.

De nyanlända och utrikes födda som har behov av vuxenutbildning förväntas fortsätta att öka. Under 2016 hade hälften av de nyinskrivna i etableringsuppdraget en utbildningsnivå motsvarande högst grundskola. Senare års flyktingströmmar medför således ökade behov av grundläggande vuxenutbildning.¹⁷

Ökningen förstärks av ökat antal högstadiel elever som inte uppnår gymnasiebehörighet respektive gymnasieelever som inte tar examen. Utmaningen ligger i att de nyanlända med utbildningsbehov i första hand får behörighet att läsa på gymnasium och vid behov går klart en gymnasieutbildning. Ungefär var femte elev på högstadiet respektive gymnasiet är obehöriga.

Nyanlända i Arbetsförmedlingens etableringsprogram kan också studera på komvux. Under 2017 studerade 12,7 procent av deltagarna någon gång på

¹⁷ Utmaningar för vuxenutbildningen. Kapitel Susanne Ackum Agell i antologin Framtidens arbetsförmedling, FORES, 2018.

komvux. En ökning av andelen nyanlända som går i den kommunala vuxenutbildningen är önskvärd.

Almega vill att etableringsprogrammet, som en del av den föreslagna reformen av Arbetsförmedlingen, förändras i grunden. Arbetsförmedlingen ska göra den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Utifrån den ska de etableringssökande välja utbildningsanordnare och matchningsföretag.

Lokala jobbspår bidrar till förbättrat samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna

Grunden för att matchas till rätt utbildning, precis som när det gäller matchning till arbete, är den noggranna kartläggningen av den arbetssökandes utbildning och arbetslivserfarenhet. Kommunerna visar paradoxalt nog redan under de arbetssökandes tid i etableringsprogrammet större intresse än vad än Arbetsförmedlingen gör för att de nyanlända ska komma i egen försörjning.

Efter två år övergår försörjningsansvaret från staten till kommunerna. Därför fokuserar många kommuner redan under etableringsperioden på att bidra i vägledningen till de nyanlända. Det finns exempel på kommuner som deltar under det första etableringssamtalen på Arbetsförmedlingen och sedan aktivt vägleder etableringssökande till arbete och utbildning.

Ända sedan Arbetsförmedlingen tog över etableringsuppdraget av nyanlända flyktingar från kommunerna 2011 har bristerna i samverkan dem emellan debatterats. Eftersom etableringstiden i Sverige har varit så långa för nyanlända flyktingar har olika jobbspår tillskapats. I yrkesutbildningarna i etableringsprogrammets snabbspår har närmare 7 000 personer påbörjat en utbildning till och med juni 2018. I genomsnitt har uppskattningsvis 50 procent arbete efter mellan 19-21 månader i snabbspår i ett icke-akademiskt yrke.¹⁸ Målet med snabbspåret är att de etableringssökande ska kunna arbeta i samma yrke som i hemlandet.

Snabbspåren har inte utvecklats på det sätt som planerades 2015. Det har varit färre deltagare än planerat, förankringen av snabbspåren varit för svag och samarbetet med arbetsgivarna inte tillräckligt aktivt.

Sedan ett par år arbetar den statliga myndigheten DUA, Delegationen för unga och nyanlända för att förbättra samverkan mellan arbetsgivare, kommunerna och Arbetsförmedlingen. Målet är att privata eller offentliga arbetsgivare i kommunerna ska ta initiativ till rekryteringsutbildningar utifrån behovet av ny personal. Jobbspåren utgår från specifika arbetsgivares behov av ny personal och utformas sedan på litet likartat sätt som snabbspåren med utbildningar och praktik. Framgångsfaktorn i arbetet är att företagare kan vara utbildade och ge praktik åt arbetssökande. Målet är att de sedan ska erbjudas anställning.

De lokala jobbspåren innebär till exempel att etableringssökande får gå kombinerade yrkes- och språkutbildningar inom bristyrken till tex något

¹⁸ Arbetsförmedlingens nulägesbedömning av arbetet med snabbspår, Juni 2018.

hantverksyrke, förare, undersköterska eller vårdbiträde. De lokala jobbspåren har flera fördelar: de nyanlända flyktingarna använder etableringsprogrammet effektivt och lokala arbetsgivare får behovet av ny personal tillgodosett. Jobbspåren slipper göra omfattande upphandlingar av utbildningsinsatser och har kunnat startas på kort tid. Etableringsprogrammet har på detta sätt anpassats lokalt och blivit bättre på att tillgodose det etableringssökandes erfarenheter.

Fler utbildningar för att lösa flaskhalsar på arbetsmarknaden

Trots det oerhörda kompetensförsörjningsbehovet i Sverige så minskar omfattningen av arbetsmarknadsutbildningarna. Antalet deltagare ligger på rekordlåga nivåer. I juli 2018 deltog 6 870 arbetssökande i arbetsmarknadsutbildning, vilket var en minskning med knappt 1 000 deltagare i jämförelse med juli 2017. I takt med att Arbetsförmedlingen drar ned på de aktiva insatserna är prognosen att deltagarantalet ska minska ytterligare under hösten 2018.

Oförmågan att växla upp arbetsmarknadsutbildningar som tillgodoser akut kompetensbrist är ett stort tillväxthinder. Platserna på transport- och vård och omsorgsutbildningar borde öka kraftigt.

Bäst resultat av arbetsmarknadsutbildningar uppvisar rekryteringsutbildningarna. När arbetsgivare är medarrangörer är de arbetssökande garanterade praktikplatser och utbildningarna leder vanligtvis till fortsatt arbete.

Inga arbetsmarknadsutbildningar ska anordnas som saknar koppling till arbetsgivare eller inte utbildar till bristyrken. Ersättningen för vuxen- och arbetsmarknadsutbildningen ska i största möjliga utsträckning vara resultatbaserad, beroende på om deltagarna klarar delkurserna och får arbete.

Minskningen av arbetsmarknadsutbildningarna kan bara förstås mot bakgrund av Arbetsförmedlingens pågående fokusskifte från aktiva arbetsmarknadsinsatser till lönestöd till arbetsgivarna.

Valfrihet i vuxenutbildningen

Sedan 2005 arbetar Nacka kommun enligt en modell för vuxenutbildningen och arbetsmarknadsinsatserna som fått spridning till ett tiotal andra kommuner. Nackamodellen bygger på valfrihet för de som vill studera, professionell vägledning, resultatuppföljning och intensiva arbetsgivarkontakter för att fånga det lokala kompetensförsörjningsbehovet. I Nacka är det möjligt för den som vill studera att välja bland 4 000 teoretiska och 600 yrkesutbildningar.

Om valfriheten garanteras för alla invånare, inte bara de i utvalda kommuner, så kommer utbudet av vuxenutbildning att öka och anpassas efter behoven på arbetsmarknaden. Med styrning och finansiering som fokuserar på resultat och kvalitet ökar möjligheterna att komma till rätta med kompetensförsörjningen.

Att fånga behovet och starta nya utbildningar blir härmed en uppgift för utbildningsföretagen och arbetsgivarna.

Valfrihetssystem med auktorisation av utbildningar kräver att kommunen tar helt ansvar för studievägledningen, uppföljning och resultatstyrning av utbildningarna och arbetsgivarkontakterna. Studievägledningen blir i det här fallet likartad med en utbildningsbedömning. Vilka utbildningar är den arbetssökande hjälpt av för att på enklaste och snabbaste sätt få anställning?

Systemet kräver också att kommunen betalar för resultat, till exempel avslutade kurser med godkänt betyg och när den studerande fått arbete. Det kräver också ett intensivt samarbete med det lokala näringslivet så att rätt utbildningar kan tas fram och att de fyller det behov som efterfrågas.

De flexibla arbetsmarknadsutbildningar som det är önskvärt att arbetssökande med behov ska kunna gå ska vara en del av vuxenutbildningen. I den arbetsmarknadspolitiska bedömningen ska framgå om den arbetssökande beviljas möjlighet att gå arbetsmarknadsutbildning. Utbildningarna handlas upp enligt lagen om valfrihet i ramavtal. Ramavtalen bygger på de långsiktiga prognoserna av behov på arbetsmarknaden och arbetsgivarnas kortsiktiga behov som de anmäler till de enskilda utbildningsföretagen.

Almeegas policyförslag

- Inför ett nationellt valfrihetssystem för vuxenutbildningen. Kundval för den studerande i kombination med auktorisation av utbildningarna. Därmed blir utbildningarna mer likvärdiga över landet. Vi slipper också lägstaprisupphandlingar och segdragna överprövningsprocesser.
- Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen ska främst fokusera på att lösa akuta flaskhalsproblem på arbetsmarknaden. Öka direkt antalet förarutbildningar, utbildningarna till omsorgs- och servicesektorn och hotell- och restaurangbranschen.
- Inför ett resultatbaserat ersättningsystem för arbetsmarknadsutbildningarna. Ersättnings ska i huvudsak premiera avslutade kurser/delmoment och arbete.

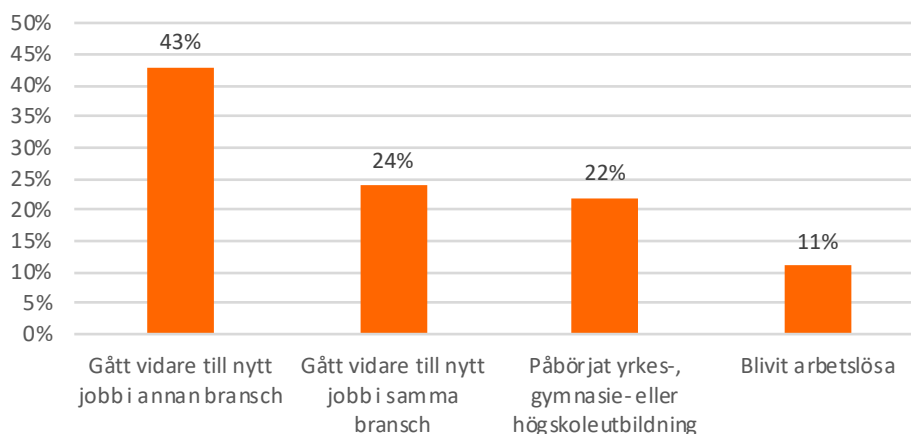
3. HEM-avdrag ger 20 000 nya jobb.

RUT-avdraget som infördes i Sverige 2007 blev snabbt en succé. Under åren fram till och med 2015 växte RUT branschen snabbt. Men 2016 halverade den rödgröna regeringen RUT-avdraget till 25 000 kronor per person och antalet tjänster begränsades. De negativa effekterna i mindre efterfrågan på RUT-tjänster slog igenom direkt men lindrades av att migrationsöverenskommelsen i riksdagen trädde ikraft i augusti 2016. Den innebar att avdraget utökades med flytt och IT-tjänster.

2017 jobbade drygt 30 000 personer i RUT- branschen varav 75 procent gått från arbetslöshet till arbete i branschen. I en ny undersökning av Demoskop gjord på Almegas uppdrag våren 2018 studerades vad som hänt med de personer som slutat på ett RUT-företag.¹⁹

Vad av följande har skett med personer som varit anställda i företaget men slutat?

Vad av följande har skett med personer som varit anställda i företaget men slutat?

Den nya undersökningen visade att bland de som avslutar en anställning går nio av tio vidare till annat arbete eller utbildning. RUT-branschens betydelse som integrationsmotor är alltså svårslagen eftersom så många utrikes födda jobbar i branschen.

Om RUT-avdraget byggs ut till ett HEM-avdrag, som inkluderar alla tjänster som utförs i och kring hemmet, är bedömningen att branschen kommer att kunna växa med ytterligare cirka 20 000 arbetstillfällen till år 2020.

Almegas policyförslag

- Skapa ett HEM-avdrag för alla tjänster som utförs i eller i anslutning till hemmet. Öka avdraget till 100 000 kr per person och år.

¹⁹ Fler RUT-jobb för bättre integration. Almega maj 2018.

4. Etableringsjobben sänker trösklarna in på arbetsmarknaden och skapar minst 10 000 nya jobb

Trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden måste sänkas. Almega är därför en del av överenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter om etableringsjobben och de riktlinjer som parterna kommit överens med regeringen om. Överenskommelsen har vunnit bred uppslutning från arbetsmarknadens parter och har förutsättningar för att öppna upp arbetsmarknaden för nyanlända. Nyanlända ska under de tre första åren i Sverige kunna få anställning med etableringsjobb. Även långtidsarbetslösa kommer att omfattas av åtgärden.

Etableringsanställningarna går ut på att arbetsgivaren kan anställa en person till en kostnad av 8 400 kr/mån. Staten skjuter sedan till 9 870 kr/mån, direkt till den anställde. Det innebär att den disponibla inkomsten efter skatt kommer vara 15 600 kr/månad för den som får ett etableringsjobb.

En person som har en etableringsanställning ska i fråga om socialförsäkringssystemet vad gäller ersättning vid sjukdom och arbetsskada samt pensionsavgift likställas med en person som har en "vanlig" visstidsanställning med lön som motsvarar kollektivavtalad lägsta lön. Tiden i etableringsanställningen kvalificerar för arbetslöshetskassa.

Om överenskommelsen om etableringsjobben även hade omfattat personaluthyrning i bemanningsföretag hade anställningsformen kunnat bli väldigt mycket mera framgångsrik än vad den kommer att bli. Inte desto mindre är det nuvarande förslaget till etableringsjobben i dess nuvarande form enklare både för arbetsgivare och arbetslösa än andra anställningsstöd. Framförallt tre faktorer talar för att etableringsjobben kommer att bli framgångsrika.

1. Den breda uppslutningen bland arbetsmarknadens parter talar för att privata arbetsgivare tillsammans med fackföreningarna kommer att driva på för att anställningsformen ska erbjudas de arbetssökande. Ofta finns en utbredd misstänksamhet mot anställningsstöd, men det gäller inte etableringsjobben. Den här anställningsformen backas istället upp av ett starkt engagemang. Risken för att arbetsgivare gör fel eller hamnar i tvist är minimal eftersom parterna avtalat om anställningsformen.

2. Den andra framgångsfaktorn för etableringsjobben är att kompetensföretagen får bidra och matcha de nyanlända och arbetslösa till etableringsjobb. Kompetensföretagen kommer med sina goda arbetsgivarkontakter och behov av att matcha arbetssökande bidra till att skapa väldigt många nya jobb.

3. Den tredje framgångsfaktorn är enkelheten. Arbetsgivaren upprättar ett sedvanligt anställningskontrakt och följer gällande regler i kollektivavtalet. Statens ersättning betalas direkt till den enskilde av Arbetsförmedlingen. Det

vanliga är annars att arbetsgivaren förskotterar ersättningen till den enskilde och i efterhand får begära en utbetalning från arbetsförmedlingen med den risk och den administration det innebär.

Om etableringsjobben förankras väl kommer de att leda till att ungefär 10 000 nyanlända får etableringsjobb varje år.

Almegas policyförslag

- Att den nya anställningsformen etableringsjobb tillskapas för att sänka tröskeln in på den svenska arbetsmarknaden för de nyanlända.
- För att nå full effekt med etableringsjobben bör även företag som hyr ut personal omfattas av överenskommelsen.

5. Kvinnors nyföretagande skapar jobb, inte minst för utrikes födda.

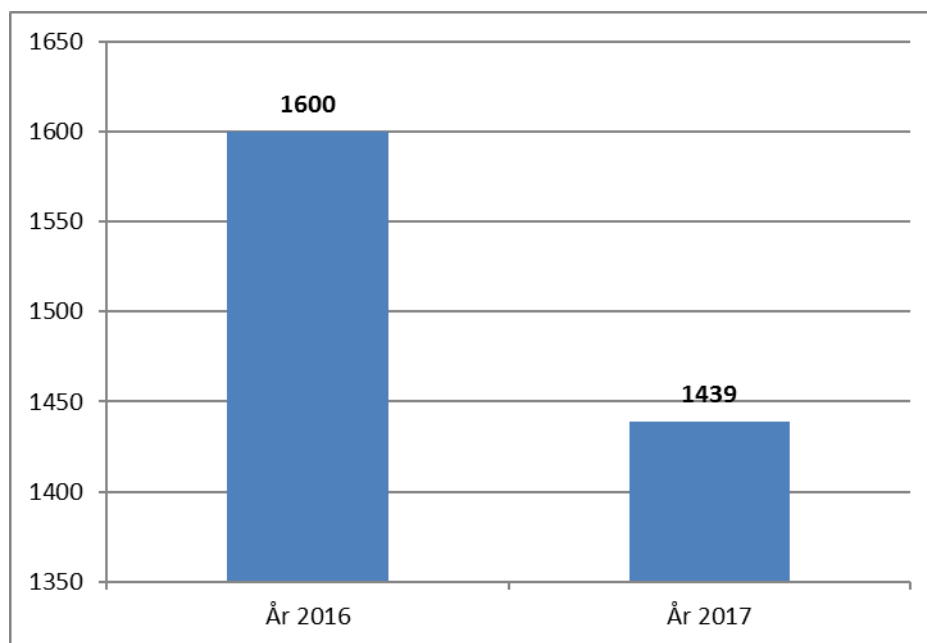
Ungefär en tredjedel av alla nya företag i Sverige startas av utrikes födda. Ungefär fyra gånger fler av de utrikes födda har varit företagare i jämförelse med de inhemskt födda. Vanligast förekommande är att starta företag inom den bransch där man är verksam. För många utrikes födda kvinnor är det därför en möjlighet eller nödvändighet att starta företag i välfärden, restaurang- eller städbranschen.

Något fler kvinnor än män är företagsamma inom välfärdssektorn. Det gör att välfärdssektorn sticker ut jämfört med andra sektorer där andelen kvinnor som är företagsledare är väsentligt lägre.

För utrikes födda kvinnor är det vanligast att starta företag inom lokalvård, restaurang eller vård- och omsorg. Därför är kvinnors företagande i vården, omsorgen och RUT-sektorn prioriterade frågor om vi ska klara bemanningen och lösa bristen på arbetskraft i välfärdssektorn.

2017 året minskade nyföretagandet inom välfärdssektorn dramatiskt. Ökningen vara bara 1,7 procent, ett tydligt tecken på trendbrott. 2012-2016 låg den årliga tillväxten på mellan 3,9 och 5,6 procent. Nyföretagarcentrum i Sverige är en av de institutioner som slår larm om minskningen av kvinnors nyföretagande i välfärden.

Antal nybesök hos Nyföretagarcentrum av personer som vill starta företag inom vård, skola och omsorg 2016 och 2017.

Källa: Nyföretagarcentrum

Nyföretagarcentrum hjälper ungefär var tionde nyföretagare i Sverige. Enligt dem har intresset för kvinnors nyföretagande inom vård, omsorg, hälsa och RUT minskat dramatiskt de senaste två åren.

Det är inte bara kvinnorna i Sverige som visar minskat intresse för att starta nya företag. Entreprenörskapsforum i Sverige presenterar varje år en internationell jämförande studie över utvecklingen för företagande. Sverige tillhörde de länder där entreprenörskapet minskade 2017, samtidigt som det ökade i gruppen innovationsdrivna länder.²⁰

Att Sverige sticker ut negativt på detta sätt reser frågor. Det visar sig att den negativa utvecklingen 2017 uteslutande är kopplat till kvinnors minskade entreprenörskap. Entreprenörskapsforum skriver att det är svårt att frigöra sig från tanken att detta inte skulle vara kopplat till den rätt uppsplitande diskussionen kring välfärdsföretagande och privata skolor som uppstått i hägnet av Reepalu-utredningen. Samma utveckling fast mer dramatisk kunde noteras under valåret 2014, som också präglades av en infekterad debatt och ett kraftigt fall i kvinnors entreprenörskap med drygt två procentenheter.²¹

Kvinnor driver i högre utsträckning än män företag i branscher som är lokala, konsumentnära, arbetsintensiva och med lägre förädlingsvärden.

Professor Sven- Olof Daunfeldt på Handels utredningsinstitut, HUI, har studerat vilka företag som bryter utanförskap bland utrikes födda. Han har också studerat vad som kännetecknar företag som anställer arbetslösa flyktinginvandrare. Generellt visar det sig att företag inom de mer arbeidskraftsintensiva branscherna är mer benägna att anställa arbetslösa invandrare från Afrika och Asien. Det är just dessa grupper som har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden.²²

Resultatet av Daunfeldts forskning är att två faktorer har störst betydelse för att anställa arbetslösa flyktinginvandrare. För det första är det ungefär dubbelt så stor chans att företagare anställer arbetslösa flyktingar i storstäder som på landsorten.

För det andra visar det sig att företag som har minst en chef som är född i Afrika eller Asien anställer exempelvis fyra gånger fler arbetslösa icke-västerländska invandrare jämfört med de företag som inte har någon chef som är född i dessa regioner.

Resultatet har viktiga implikationer för utrikes födda kvinnors företagande i arbeidskraftsintensiva branscher. Utrikes födda kvinnor som driver företag i välfärdssektorn anställer ofta utrikes födda kvinnor.

För att öka sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor med låg utbildningsnivå är det därför viktigt att hindren för nyföretagande i välfärdssektorn tas bort.

²⁰ Entreprenörskapsforum, Entreprenörskap i Sverige nationell GEM-rapport 2018.

²¹ Ibid sid 50.

²² Vilka företag bryter utanförskap bland utrikes födda? Daunfeldt, S-O., Johansson, D., & Westerberg Seerar, H. (2018). Svensk sammanfattning. HUI Working Paper 132, HUI Research: Stockholm.

Almegas policyförslag

- Förbättra villkoren för företagande inom de mer arbetsintensiva tjänstebranscherna med låga krav på personalens utbildningsnivå.
- Uppmuntra och utbilda barn och ungdomar till entreprenörskap så tidigt som möjligt.
- Riv upp besluten om ägar- och ledningsprövning av företag i välfärdssektorn.

Mer matchning och utbildning ger jobb åt utrikes födda

Aktuell forskning visar att integrationen i Sverige de senaste 30 åren uppvisat en påfallande stabilitet. Stabiliteten är också uttryck för att tudelningen på arbetsmarknaden har befasts. Det tar minst fem år för hälften av de nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Alldeles uppenbart lyckas Sverige inte med integrationen av utrikes födda på arbetsmarknaden.

I den här rapporten beskriver vi integrationsutmaningen på arbetsmarknaden och presenterar fem förslag som har stor sysselsättningseffekt. För att klara av kompetensförsörjningen i tjänstesektorn, öka sysselsättningen bland utrikes födda och därmed minska sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda behöver Sverige genomföra en rad reformer.

Vi är Almega

Almega är Sveriges ledande organisation för tjänsteföretag och vår verksamhet finns i hela landet. Vi förhandlar om cirka 160 olika kollektivavtal varje avtalsperiod och hjälper tjänsteföretagare att skapa ett bra förhållande mellan arbetsgivare och anställda.

Almega hjälper till med alla personalfrågor, från anställning till uppsägning. Duktiga förhandlare och experter ger personlig och professionell rådgivning i förhandlingar, arbetsrätt, kollektivavtal, lönebildning, arbetsmiljö, jämställdhet, diskriminering, försäkringar och offentlig upphandling.

Vi driver också tillsammans med fackliga organisationer ett gemensamt arbete för att förbättra våra framtida kollektivavtal. Samtidigt jobbar vi hårt med att påverka beslutsfattare i allt från skattelagstiftning till företagens långsiktiga behov av kompetensförsörjning och upphandlingsfrågor.

Bli medlem – ett medlemskap du tjänar på.

Telefon: +4687626900
www.almega.se

ALMEGA

*Alldeles uppenbart
lyckas Sverige inte med
integrationen av utrikes
födda på arbetsmarknaden*